

רפז א אין הפתח חייב במזוזה אפילו הוא עומד במקום החייב אלא אם כן עשוי כתקנו כיצד שתהא לו שתי מזוזות ומשקוף על גביהם ואם אין המשקוף שהדלת שוקף עליו למעלה ישר אלא אבן נכנס ואבן יוצא או שאין המזוזה ישרה אלא אבן נכנס ואבן יוצא פטור. נפרק הקומץ (מנמוס לב) אמר רבא הני פתחא שימלי פטוריס מן המזוזה מאי פיתחי שימלי פליגו זה רב רחמי ורבי יוסף אן חד אמר דליה לכו תקרה וחד אמר דליה להו שיקפי ופירשו המוספוס (ד"ה דליה) והר"ש (ה"ל מזוזה ס"ו י"ג) דליה לכו תקרה פירוש וכן שהדלת שוקף זה מלמעלה אינו שוב אלא אבן הכיפה אחת נכנסת ואחת יוצאת ובענין זה וכן דליה לכו שיקפי אלא אבנים בלגטום כמו שני החומה, וסמס רבינו דבריו דכברי המוספוס והר"ש וה"ל לכאבו שרשי והרמב"ם לא פירשו קן שרשי פירש דליה ליה תקרה אסקופה עליונה שיקפי מזוזתו. לשון אחר דליה לכו תקרה שאין הבית מקורה. שקפי אסקופה עליונה. והרמב"ם (ה"ל מזוזה ס"ו י"ה) כתב כפירוש אחרון ג):

רפז א אין הפתח חייב במזוזה וכו' עד ואבן יוצא פטור. נפרק הקומץ (מנמוס לב) אמר רבא הני פתחא שימלי פטוריס מן המזוזה מאי פיתחי שימלי פליגו זה רב רחמי ורבי יוסף אן חד אמר דליה לכו תקרה וחד אמר דליה להו שיקפי ופירשו המוספוס (ד"ה דליה) והר"ש (ה"ל מזוזה ס"ו י"ג) דליה לכו תקרה פירוש וכן שהדלת שוקף זה מלמעלה אינו שוב אלא אבן הכיפה אחת נכנסת ואחת יוצאת ובענין זה וכן דליה לכו שיקפי אלא אבנים בלגטום כמו שני החומה, וסמס רבינו דבריו דכברי המוספוס והר"ש וה"ל לכאבו שרשי והרמב"ם לא פירשו קן שרשי פירש דליה ליה תקרה אסקופה עליונה שיקפי מזוזתו. לשון אחר דליה לכו תקרה שאין הבית מקורה. שקפי אסקופה עליונה.

סימן רפז

פרטי דמתי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ב] תנאים הצריכים להתחייב הבית במזוזה וציון בסימן (רפ"ז) (רפ"ח)

א אין הפתח חייב במזוזה אפילו הוא עומד במקום החייב אלא אם כן עשוי כתקנו כיצד שיהא לו שתי מזוזות ומשקוף על גביהם. ואם אין המשקוף שהדלת שוקף עליו למעלה ישר אלא אבן נכנס ואבן יוצא או שאין המזוזה ישרה אלא אבן נכנס ואבן יוצא פטור, פתח שאין בו אלא מזוזה אחת (ב) כגון שמצד האחד עובר הקותל להלאה מהפתח כזה ה' (ג) אם המזוזה בצד ימיני חייב ואם היא בצד שמאלי פטור. ואם הפתח (ג) ממלא כל הרוח כזה ט' חייב שכותלי הבית שמן הצדדין השוכין כמזוזות: ב ואם יש לו שתי מזוזות והאסקופה שעליהן עשויה

אסקופה עליונה. והרמב"ם (ה"ל מזוזה ס"ו י"ה) כתב כפירוש אחרון ג): וכתב המרדכי (הלכות קטנות ס"ו פסקא) פירש שרשי שאין הבית מקורה וקשה דכי גרע מן (ה"ל) [מ"ל] ואין סברא לפלג בין סופו להיות מקורה ובין אין סופו להיות מקורה עכ"ל ולכיל (ס"ו רפז ר"ל. דבר ראשון) כתבתי בשם ה"ר מנוח לישנן זה. וכאשר הנהגו מימון (שם אות ב) יהיה לו משקוף וכו' וכתב ר"מ (י"א) ס"ו ג. ר"ט) דעבדן לתומריא ולי זה עשה חייב במזוזה אבל נספר המזוזה (ענין כ"ו ק"ו כ"ג) פסק רבינו המחבר עכ"ל: פתח שאין

וכי משמע מדברי הרמב"ם שכתב נפרק ו' ר"ס שיש לו מזוזה מכלן ומכלן ודיעה כמין קשה על שני המזוזות במקום המשקוף אם יש עונה המזוזות עשרה טפחים או יתר חייב במזוזה ואם אין כן פטור טפחים פטור מסי שאין להן משקוף עכ"ל הכי שלא הזכיר התנאי שצריך שיהא עונה עשרה רוחב ארבעה טפחים אלא דכתיב עונה עשרה נלא עיגול חייב במזוזה ח"ק על פי שאינה רחבה ארבעה. וכן כתב העגל המגיד להדיא בסוף פרק י"ז דהלכות שנת

בו אלא מזוזה אחת כגון שמצד האחד עובר הכותל להלאה מהפתח וכו'. נפרק הקומץ (ג). אמר רחמיא ה"ל פתחא דאקדנא ו' חייב במזוזה. אמר ליה רב אשי לאמימר והא ליה פלימין אמר ליה עד פלימין (ג) רב פפא חיקלע לבי תר שמואל חזא ההוא פתחא דלא הוה ליה אלא פלימא משמאלא ועבדלא ליה מזוזה אמר ליה כמאן כרבי מאיר אמר רבי מאיר תימין משמאלא תי אמר דפליא דימן דימתן מן הימין מאי רבי מאיר דמיא ביה שאין לו אלא פליס אחד רבי מאיר תחייב במזוזה והכמיס פוערים. ופירש הר"ש (שם ס"ו י"ד) פיתחא דאקדנא, כגון שהפתח ממלא כל מרחם ומגיש מלפניו ודרום: והא ליה פלימין. אלא (ו) כותלי הבית של לפון ודרום: עד פלימין. בלחם שנמשכים עד שם מכל מקום פלימין הם: פתח דליכא אלא חד פלימא משמאלא ועבד ליה מזוזה. והיה כותל הבית לגד ימין הפתח עובר לה מן הפתח נמצא שלא היה לו פליס אלא משמאל וקבע בפליס חן המזוזה שמשמאל וכתב עוד (שם) ונראה דהלכה כרבי מאיר דרבי ישמעאל ורבי עקיבא (מנמוס ס"ג) קיימי טוסייה וכן משמע שדלתא דיתור דלתא רבי מאיר מימין משמאל מי אמר משמע דאי הוה פליס מימילא הוה נישא דכנד כרבי מאיר. והר"ף כתב (ה"ל מזוזה ג) כל פוגיא זו ולא הכריע הלכה כדברי מי אלא הרמב"ם פסק הלכה כחכמים שכתב (שם ה"ל) שאין הלכה כחכמים עד שיהיו לו שתי מזוזות והשמיטת ההוא דפתחא דאקדנא ואפטר דטפתא משום דממילא משמע שראשי הטפלים הם שמיטת מזוזות:

ב ואם יש לו שתי מזוזות והאסקופה שעליהן עשויה כקשת וכו'. נפרק קמא דעיוכין (י"א) ונפרק קמא דיומא (י"ב) כיפה

פרישה

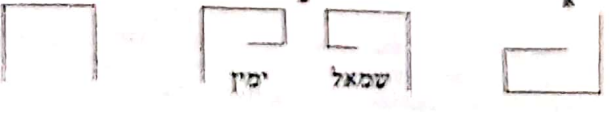
רפז (ה) כגון שמצד האחד עובר הכותל להלאה מהפתח כזה ה' (ג) אם המזוזה מצד ימיני חייב כר. כ"ל אם חותה מזוזה היא נגד ימין חייב במזוזה דכתיב ימין דרך כלאמן וכשארם נכנס נכנסה נגדל סימן הוא נכנס סתולה: (ג) שפליא כ"ל הרורח כוח ס'. ומירי דיש לו דלת העומדת במקום מחילה רבשים דל"כ קשה מאי שגא מאקדנא דפטור ממזוזה (ענין פ"ג לעיל סימן רפ"ז ענין י"ב ע"ה):

חדושי הגהות

רפז (ה) פירוש מקום שהדלת שוקף כ"ל: (ג) דליית לכו שיקפי שאין שם מזוזה אלא שהאגנים שלמות נגיל כ"ל: (ג) גירסת הר"ש (ס"ו י"ד) רב מרי ז' חיקלע וט': (ג) כותלי הבית של לפון ודרום: עד פלימין. בלחם ח"ק על פי שאין נשאר כפלימין אלא טפח הבית שנמשכים עד שם נגיל:

הגהות והערות

רפז א) כ"ה ברא"ש ובר"ף והא ליה ליל בחידושי הגהות סימן רפז אות א: ב) הנהגה שבבית יוסף הוא כמו ברא"ש לפיכך ובמערות י"ס טוב כתב דב"א גירסא שאין שם מזוזה. וכמו שכתב בחידושי הגהות וכו' בחוספוס: ג) ראה לעיל בבית יוסף סימן רפ"ו ולא ע"א ריבוי ראשון (ד"ה בית שאינו מקורה) וכתננה מח שם: ד) ראה צורה אות א: ה) ראה צורה אות ב: ו) בגמרא לפיכך וכן ברא"ש "דאקדנא": ז) וכן הוא ברי"ף. וכתב במערות י"ס טוב אות ח הוסיף הגמרא אין גראה

(ה' כ) שכתב הרמב"ם וזה לשונו פתח שזרחה כיפה אם יש באורך רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרין ושזן שאם יש בגלגלה עשרה שהיא רגלי הכיפה עשרה טפחים הרי זה נזרחה הפתח עכ"ל וכחז הרב המגיד על זה וזה לשונו וסובר רבינו דלא נענין רחב ארבעה לענין נזרחה הפתח ולענין מזווה ועד כאן לא הזכירו שם רחב ארבעה אלא

כקשת ומתקצרת והולכת עד שאין בה ארבע טפחים ברוחב אם יש בגובה המזווה עשרה טפחים (ד) קודם שנתקצרה עד שאין בה ארבע חייב (ה) ואם לאו פטור:

סימן רפח

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א.ג] אם הקדים והיה אם שמוע לשמע: [ד.ב] אם כתבה בשני עורות או בשני דפיין: [ה] במה חלוקה מדין ספר תורה: נכתבת שלא מן הכתב: אם צריכה עיבוד לשמה: [ו] על מה נכתבת: [ז] צריכה שרטוט: [ח.ג] אין תולין בה: [א.ד] שיעור ריח שלמעלה ולמטה ובתחלתה: [ט] לא תהיה שטה אחת ארוכה מחברתה: עשאה כקובה או כזנב או בעיגול: [י] כמה יתחב בשטה אחרונה: [יא] נהגו לעשותה כ"ב שיטין: מליאים וחסרים שבה: [יג] שלא להניח ריח שלש אותיות לא בסוף שטה שמסיים בה שמע ולא בתחלת שטה שמתחיל בה והיה אם שמוע: ריח שבין פרשה לפרשה אם עשאה פתוחה: [יד] כורכה מסופה לראשה: [טו] אם כותבין שדי או שמות מבחזן או מכפנים:

א(א) כיצד מצותה יקח עור אחד שיש בו לכתוב פרשת שמע והיה אם שמוע: ג(א) ויכתבם זה אחר זה כסדר. (ב) (א) ואם שינה והקדים והיה לשמע פסולה: ב,ד ואם כתבה בשני עורות פסולה

במזווה אלא נקט שמי מזווה משום דמיירי דאין הפתח רחב במקום שמי מזווה אלא ארבעה ולא יותר דהשפא נע"כ במקום שמתחיל להתעגל אינה רחב ארבעה ואם כן העוגל מפסיק בין תקרה העליונה לשמי המזווה ואפילו הכי חייבת דקנה שלמעלה נזרחה הפתח אין לרין ליגע כרב נחמן (עירובין סט) ודלא כרב [ששח] דפליג גזא לטס. והשפא לרין שיהא בגובה המזווה עשרה טפחים דאם לא כן פטורה מן המזווה ודלא כמה שהבין בית יוסף מדברי רבינו:

רפח א כיצד מצותה וכו'. משנה בפרק הקומץ (דף כ"ח) שמי פרשיות שנמזוה מעכטם זו את זו ובגמרא מוכח דהיינו שמע והיה אם שמוע מדקאמר (בסוף דף ל"א) דכורכה מאחד כלפי שמע ואמר רב חסדא על הארץ נשיטה אחרונה. ונמלמלא שניו כמתן שלא כסדרן יגנוזו:

ב ור"ש ואם כתבם בשני עורות פסולה ואפילו אם ידבקם. כ"כ הרמב"ם ריש פרק ה' ומפרש להא דאמר רב יהודה אמר שמואל כחנה על שני דפיין פסולה היינו שני דפיין על שמי חמיכות

פרישה

(ד) קודם שנתקצרה עד שאין בה ארבעה חייב. לפי שאין פתח פתוחה מגונה עשרה ורוחב ארבעה. רש"י: (ה) ואם לאו פטור. וכל שכן פתח שאין לו גונה עשרה טפחים שפטור ממזוה. רמ"א:
רפח (ב) ואם שינה והקדים והיה לשמע פסולה. דלמלא נמלמלא כחט שלא כסדרן פסולה. בית יוסף. ועיין דרישה:

דרישה

רפח (א) ואם שינה [והקדים] והיה לשמע פסולה. לכאורה היה נראה דר"ל שכתב והיה למעלה ואחר כך למטה הימנו כתב שמע אבל אם לא הקדימה בסדר אף על גב שכתבה שלא כסדרן כשרה וכמו שכתבו התוספות פרק המוציא יין (עט: ד"ה הא) אמה שאמרינן שאם עשה מספר תורה מזווה כו' ורשמתייהו לקמן בסיומן ר"צ עיין שם. אבל בית יוסף כתב דהיינו טעמא דפסולה משום דהגון כתבן שלא כסדרן פסולה וכן כתב בסמוך (רלב: ד"ה ומיש ועוד שאין) הטעם דחלוין פסולין במזוה משום שהיא שווה לתפילין כזה בן מזה מוכח דאפילו ככה"ג פסול:

הגהות והערות

רפח א במכילתא איירי בפרשיות שכתבילין. ח"ל ספר התרומה כסימנים סוף סימן קצט (הביאו בהגהות מיימונית פ"א מתפילין אות ג) ולא מפליג בין בפרשיות בין באותיות ותיבות: [ב] כן הוא בירושלמי שהביא בבית יוסף, תולין בספרים אין תולין לא בתפילין ולא במזוחות:

ע"כ ע"כ ע"כ

כד. אם הפתח כולו עשוי ככיפה או כאהל, אלא שהמשקוף שבראשו ישר במשך ד' טפחים לפחות⁴⁹, יקבעה בשליש העליון שהמשקוף עד לקרקע כשאר פתחים, ויברך^(ה).

פתח המתעגל רק בראשו

כה. היו רגלי הפתח זקופים במשך י' טפחים^(ו), ומשם ואילך הפתח מתעגל ככיפה⁵⁰ או משתפע כאהל, חייב^(ז). אלא שמקום הקביעה בפתח זה שנוי במחלוקת, וכדלהלן.

כו. י"א שרק החלק הזקוף נידון כמזוזת הפתח, ויש לקובעה בשליש העליון של החלק הזקוף, ולהרחיקה טפח מתחילת הכיפה^{51(ח)}. וי"א שגם הכיפה נחשבת כחלק ממזוזת הפתח, ודינו כדלעיל בסעיף כג^(ט).

כז. מקום קביעתה למעשה: כאשר כל השליש העליון של חלל הפתח (שמהקרקע עד היכן שאין ברוחבו ד' טפחים) הוא תוך הכיפה^(י), טוב לצאת מהספק המבואר בסעיף כו, ולמעט את גובה חלל הפתח^(יא). הקובעה בתוך הכיפה⁵² ומברך^(ב), יש לו על מי לסמוך^(יג).

והרי הוא נידון כמשקוף, א"כ שוב המזוזות מגיעים למשקוף. וי"ל דבעינן משקוף מציאותי, וממילא חלל הפתח רחוק מהמשקוף המציאותי, וצע"ק.

(ט) ואין לקבוע ב' מזוזות אחת בתוך הכיפה ואחת מתחתיה, מחשש בל תוסיף. ואף שבין לרש"י ובין לרמב"ם רק אחת מהם היא בתוך השליש העליון, אך יש לחוש לדעת הטור שאף אם קבע למטה מהשליש העליון יצא, ולדידה הרי ב' המזוזות נמצאות במקום הראוי לקביעה ועובר בכל תוסיף. וזה דלא כמש"כ במק"מ (רפז,ו). ומש"כ שאין בל תוסיף כשמכוין לצאת מספק, עבמש"כ בפט"ו סעיף ב.

(סא) וסגי במוט באמצע רוחב הכיפה כדי למעט, שאז עדיף לקובעה תחת המוט וכמש"נ לעיל בסעיף יב. ישנה עצה נוספת ליישר את ראש הכיפה וכמש"נ בסעיף כד. (סב) כיון שכן נקט הט"ז, והעתיקו הערוה"ש הדה"ח ומזו"ב, וכ"מ מסתימת החי"א והקיצשו"ע. והנה בקונטרס המזווה כתב שכיון שהעיקר כהרמב"ם שהעיגול אינו נידון כמזווה"פ, וסברת הט"ז אינה נראית יש לקבוע בשליש הזקוף של גובה הפתח, כדעת היהק"ט והמק"מ, והעתיק את דבריו בס' חובת הדר (פ"ז סקל"ה). אך לענ"ד אין לדחות את דברי עמודי

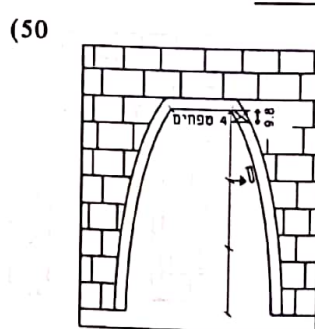
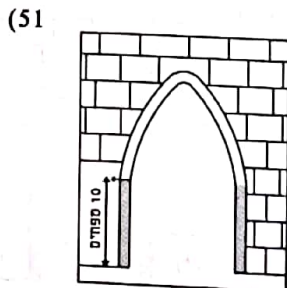
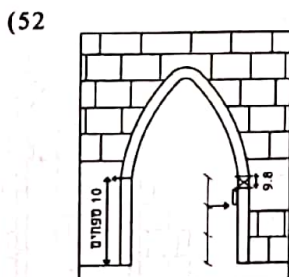
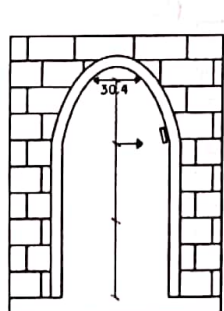
הוא 8 ס"מ מהמקום שאין ברוחבו 32 ס"מ. ולחכמי

המידות בומנינו יש להרחיק 7.6 ס"מ מהמקום שאין ברוחבו 30.4 ס"מ. אך אין לחוש לדעת הפוסקים שאף ברוחב ג"ט חשיב פתח, שהרי כל חיוב פתח זה הוא לפי רש"י, ולפירושו רש"י בסוגיא מוכרח שרק בד"ט חייב כמבואר במגיד משנה (פט"ז משבת ה"כ) ודו"ק. (נה) כמש"נ בפכ"ב סעיף יד.

(נו) והיינו 76-80 ס"מ לגר"ח נאה, ולחזו"א 96 ס"מ. (נז) כמש"נ בפכ"ב סעיף יב,יח.

(נח) דעת הרמב"ם להבנת היד הקטנה (ג,ב) והמק"מ (רפז,ו) ובקונטרס המזווה הביא עוד כמה אחרונים שעמדו בשיטה זו.

(נט) דעת רש"י וסיעתו שהובאו לעיל בס"ק נ"ג, ולט"ז (רפז,ב) גם הרמב"ם מודה שאפשר לקבוע בתוך הכיפה, ויתבאר להלן. אלא שיש להעיר דבגמ' נסתפקו אי צריך ליגע, ואי נימא שאם יש ברגליו י"ט נחשבת הכיפה גם כמזוזות, הרי המשקוף נוגע במזוזות. וי"ל שהגמ' הניחה שהפתח מסתיים במקום שאין ברוחבו ד"ט, והמשקוף מרוחק מאותו מקום, אלא דעבמש"כ בפ"כ סעיף ה שי"א שלרמב"ם שיעור רוחב פתח הוא ג"ט, ולכאורה במקום שאין בו רוחב ג"ט, מדין לבוד חשיב כסתום,

רק לשעה קלה חייב^(א). [ויש מחייבים אם השאיר חפצים בבית, אף כשיצא לזמן ארוך^(ב)].
והוא הדין ליוצא מחדר לחדר באותו בית, וכדלהלן בסעיף טו.
יג. יצא מהבית, ונשארו בו בני ביתו, אין החיוב עליו^(ג) אלא על בני הבית^(ד).

בית שיש בו כמה פתחים

יד. בית שיש בו כמה חדרים המשמשים לדיוור, חייב לקבוע בכל חדר, ולא די במזוזה שבפתח הכניסה החיצוני^(ה).

עול מלכות שמים וכו', ורק כשעוסק במזוזה יש קבלת עומ"ש. וכ"נ ממה שאמרו הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר וכו', ולמה לא אמרו כן על הקורא ק"ש ואין מזוזה בפיתו, ומשמע דכיון שבדרך כלל אדם מחפץ בביהכ"ס ולא בביתו, באותה שעה הוא פטור. וכן נראה ממש"כ בסעיף ט שעד לאחר תחילת הדיוור פטור, אף שגם רגע קודם הבית מיוחד לו לדיוור. ויש קצת לרחות דלא חל שם דיוור רק ע"י מחשבה.

וכן מוכח מעצם הדין שמוזוה חו"ה, שהרי הראשונים (כמש"נ בס"ק כ) כתבו שהטעם שמוזוה חו"ה היא משום שהמוזוה עשויה לשמירה, והרי מסתבר שהשמירה היא רק בשעה ששונה בבית לפניו מהמוזוה. וכ"מ מדאיחא במנחות (לג, ב) שיש לקבוע את המזוזה בטפח החיצון כדי שיהיה כל הבית שמור, ומבואר שאף כשעומד בטפח החיצון אינו שמור, כ"ש כשהוא מתחין לבית לגמרי שאין המזוזה שומרתו. אמנם בזהר (ח"ג רסג, ב) איתא שהארם נשמר ע"י המזוזה גם ביציאתו, וע"כ צריך לחלק בין דרגת השמירה לעומד בבית, לשמירת היוצא מהבית, וליכא ראייה מזה לנידוד, ולי"ד. ואין להביא ראייה מהזהר דהמזוזה נמשכת, דיתכן שקיום המזוזה גורם שתמשך השמירה גם שלא בעירן המזוזה, וכמש"כ בפרק ג סקל"א.

(לא) המהר"ם שיק (יו"ד רפה) והגרי"י אלחנן (עין יצחק סי' לא) צידדו שיציאה לשעה אינה פוטרת, שמ"מ זהו בית דירתו. וכ"כ בחשו"ה (ח"ב תקמד). ובדע"ק (רפ"ל) כתב שאפילו יצא לכמה ימים חייב. ובמהרש"ג (ח"א יו"ד נו) כתב שהעוקר דירתו לאיזה זמן נפטר, ומשמע שזמן קצר אינו פטור. ולא פירשו מה נקרא זמן קצר, וכנראה שכל יציאה ע"מ לחזור באותו לילה חייב, דדרך רוב בני"א לישון בכתיים כלילה ולצאת ביום. (לג) כמש"נ בפל"ד סעיף יב. אך ע"ש שכתבנו שהייקר להלכה שחיוב בית ארצו הוא רק בשעה שנכנס בו, וזמילא גם בנידוד פטור. והנה בשבת (קלא, ב) איתא שציצית ומזוזה אינן רוחים את השבת כיון שבירדו להפקירן ולהיפטר, וכתב הריטב"א (שם) דלענין מזוזה הו"מל שבירדו לצאת מן הבית ולהיפטר. והרי בשבת

מזו. הדר רק בחדר אחד, שאר חדרי הבית פטורים^(א), מ' אל אותו חדר שדר בו, כפי שיתבאר בפרק לו.
מזו. חדר שיש בו כמה פתחים, כל פתח חייב במזוזה^(ב).

האנוס פלקבוע מזוזה

פעם בא הגר"ז מוואלוין ללמון בע"ש, וכאשר בא אל למטה משליש עליון, ולא היה שהות כיום לתקן אות בעל המלון להפקיר את הבית בהפקר גמור בפני של

זו. כשאין אפשרות לקבוע מזוזה, מותר לדור בבית בל ואם אפשר, טוב לעבור לדור בבית שיש בו מזוזה^(ג).

בב"ח הו"ד בש"ך (רפו, ט) משום שהיה צואה או ערה בסמוך לשאר הפתחים. כפי חשבונות של מצוה (האר"ת) הק' דהא בקרא כתיב על מזוזות ביתך, ובית הוא שם כולל לכל חדרי הבית, ומנין שצריך לקבוע בכל חדר? ולא ידעתי מה ק"ל, דאררבה אם ביתך הוא כל הבית א"כ מזוזות ביתך אזיל על כל פתחי החדרים ולא רק בפתח החיצוני.

(לו) כרמוכח (סוכה ח, ב) מסוכת היוצרים שהחיצונה פטורה, ואינה מתחייבת מחמת שסמוכה לפנימית החייבת. וכן מבואר במהרי"ל (תשו' צד) שחדר שבבית אם אינו משמש כבית ארצו או כ"ש, פטור, ע"ש. וכן מבואר בשו"ע (רפו, י) שביהכ"ס המחוכר לבית, פתחו החיצוני פטור. וכ"מ ברמב"ם (ו, ח) שכתב אפילו י' בתים זה לפניו מזה הואיל י' הפנימי חייב. ואף שהרמב"ם (ו, י) לא הדגיש דמיירי שהיה דיוור בפנימי, הוא גם לא הזכיר שהיה דיוור בא' מהחדרים. וע"י בכס"מ שנתקשה בכונת הרמב"ם, ונמנע מלפרש שאתא לאשמעינן שחדר אחד מחייב את כל הבית. וכ"ו דלא כמש"כ בס' חו"ה (פ"ב סק"א וס"ק נ"ד).

(לז) והיינו כשב' הפתחים משמשים בקביעות, ואם אחד מהם אינו משמש בקביעות, יש מקרים שפטור, ונתבאר בפכ"ד סעיף ח.

(לח) ונפק"מ כשיש לבית כ' פתחים ובירדו רק מזוזה אחת שיש מצוה לקבועה, ושצריך לברך. וכ"מ מלשון הרמב"ם (כפ"ו ה"י) והשו"ע (רפו, יח) שכתבו בית שיש לו פתחים הרבה חייב לעשות מזוזה 'בכל פתח ופתח' עכ"ל, ומדלא כתבו 'בכל פתח' משמע שהחובה היא על כל פתח בפניו. וכ"מ בכל בו שכתב בית שיש בו פתחים הרבה 'כולן חייבים' במזוזה עכ"ל, ואם כל הפתחים הם חיוב אחד הו"ל 'חייב לקבוע בכלן'. וכ"כ בפשיטות בשו"ת שיבת ציון (סי' לד). ודלא כחידושי רא"ל מאל"ן (ח"א סי"ז) שנחפז בזה. אמנם הגר"ז (כאו"ח ריג, ז) כתב שג' מזוזות הוי מצוה אחת

שלימה ובעיקר כצ"ע. ו שחת משום ה הוא הפ מזוזה נ יכרך, ה וכן ראי כח"ה ב (לס) ב רפ"ט, ו (ל"ג), ול בעה"כ דאורייה ומבואר שמתחיל עולה ז בפ"ל נ רצה לו שהגר"ז יש סכנ ס"ק פ מויקים קלה. ו (ט) מזוזה מוזה ציצית אף כס הטריחו (הל"ג) ציצית. הוא מי

כה. י"א דאין לכתוב בצידו החיצוני של הקלף יותר מהנהוג^(ט), ואם כתב ואין אפשרות למחוק, יעביר עליו קו^(ט).

הגליון

כו. בגליון שלפני הכתב י"א שישאיר כדי לגול את כולה^(ט) אילו יהדקה ביותר^(ט). והמנהג שלא להשאיר^(ט) אלא כדי שתחילת הקלף יגיע ל'שדי'^(עא).

כז. יש שנהגו להקיף בגליון הריק את כל מקום הכתב, וכדי שלא יסתיר את ה'שדי', נהגו לחתוך בקלף^(עב) כנגדו^(עג). והנהוג כן, יעמידה כשה'שדי' כלפי העומד מחוץ לפתח^(ע).

לא משמע כן. אלא דהב"י באו"ח (לב, לב) כתב שהעולם נהגו שלא להניח כדי לגול, כדי שלא יכסה את ה'שדי', ולא הזכיר שיש פתרון כלשכ"ה, וצ"ע.

והיה מקום לומר דלעולם כדי לגול עדיף מגילוי ה'שדי', אך כשהיא בתוך הנרתיק, א"צ להשאיר כדי לגול, דהנרתיק מכסה אותה, ואה"נ אז יש לקיים את הדין שה'שדי' יראה, והרמ"א שם מיירי כשהמזווה בנרתיקה, לכן הזכיר שה'שדי' יהיה נראה, והא דמבואר שצריך כדי לגול, הוא כשאינה בנרתיקה, ואז א"א שה'שדי' יראה, וסגי שהקלף יראה וכדמשמע בשו"ע שם. אך הדברים מחודשים. ועבמש"ע בפ"ט סק"ז.

(ט) כמבואר בב"י (שם). וכ"כ השיטמ"ק (מנחות לב, א אות א) בשם תוס' שנהגו כן, אלא שסיים ושמה צריך לחתוך כנגד ה'שדי'. וכ"כ הפת"ש (יו"ד רפח, ב) בשם השבו"י, שדעת ריה"פ שלא להשאיר כדי לגול את כולה, והנח להם לישראל וכו'. וטעם המנהג כדי שה'שדי' יראה, ולחתוך כנגד ה'שדי' הוא גנאי. אך בברכ"י כתב יש 'קצת' סופרים שאין משאירים וכו', ויש להם ע"מ שיסמוכו עי"ש. כיום המנהג אצל כל האשכנזים וגם אצל רוב הספרדים שלא להשאיר כדי לגול. ושמעתי שיש מבני ספרד שמשאירים כדי לגול את כולה, ולא חותכים בקלף, והגליון מכסה את ה'שדי'. וצ"ע.

(עא) עבמש"ע בסעיף לב.

(עב) והיינו במזווה חדשה. אך אם קיבל מזווה שכבר השתמשו בה, אסור לחתוך בה, כמש"נ בפרק ד סעיף כ.

(עג) ב"י (רפח) בשם הגהות.

(עד) דהנה לדעה זו צ"ע איך מתקיים הדין המבואר בשו"ע (רפט, ו) שתחילת הקלף יהיה כנגד הפתח, וכמש"כ בפ"א סעיף ט. וי"ל דלדידהו חותך בקלף

(7)

(טו) אגרו"מ (ח"ב סי' קמ). ודייק כן ממש"כ השו"ע (בסט"ו) וז"ל אסור להוסיף אלא שמבחוץ כותבין וכו' ומשמע ליה שיש איסור להוסיף גם מבחוץ מלבד מה שנהגו לכתוב. וכן עולה ממש"כ בס"ק סה בשם ההון רב, אלא דבשלמא בכתיבת כוזו וכדו' י"ל שאסור משום שנהגו במזווה כקמיע, ויותר מזה כתב הערוה"ש שלא יכתוב שמות אפילו שלא ע"ג המזווה. אך מש"כ באגרו"מ שם לאסור לכתוב מבחוץ 'נבדק' וכדו', לא ידעתי טעם לכך. וגם אין לזה משמעות מל' השו"ע, דהשו"ע מיירי לענין שמות. ועוד דהרמ"א בסוף הסימן כתב אבל בפנים אין להוסיף 'שום דבר', ומשמע שמבחוץ אפשר להוסיף אפילו שמות כ"ש לכתוב 'נבדק', וצ"ע.

השו"ע (בסט"י) כתב ולא יכתוב בה יותר, ושוב חזר (בסט"ו) וכתב אסור להוסיף בה מאומה, והרמ"א בסוף הסימן חזר וכתב אבל מבפנים וכו', וצ"ב הא תלתא למה לי. וי"ל דבסט"י כתב לאסור להוסיף מהתורה, דבזה יש חשש של כתבה כאיגרת, וחשש בל תוסיף. ובסט"ו אסר להוסיף 'מאומה' והיינו חתימות מלאכים, דאף שאינו משתייך למזווה ואין בזה את החששות הנ"ל, מ"מ אסור משום שאין לפנות אל המלאכים. והרמ"א הוסיף שאפילו שמות של ה', שאין בזה חשש שמייחס כח למלאכים, אסור, משום שאין לעשות את המזווה כקמיע כמש"כ הרמב"ם.

(טז) אף שאינו נאה כ"כ, דמ"מ זה עדיף מגניזה.

(טח) רא"ש (בהלק"ט ס"ד), וכן סתם השו"ע ביו"ד (רפח, א) והרמ"א לא הגיה כלום, וכ"כ המשנ"ב (לב, קמב) לענין מזווה. וכן הקפיד החזו"א לכתחילה (אורחות רבנו ח"ג מזווה אות לא).

(טט) אך בפועל כשיגללה לא יהדקה ביותר כדי שיראה ה'שדי' - כ"כ בלשכת הסופר (שהו"ד בס"ק פ"ו). ואף שבשו"ע אין מקור שצריך שה'שדי' יראה, ואדרבה ממש"כ השו"ע (רפו, ה) שטוב שתהיה נראית, משמע שסגי שהקלף יראה, אך ברמ"א שכתב (רפח, טו) שנהגו לעשות נקב בקנה כדי שיהיה ה'שדי' נראה, מבואר שהגליון אינו מכסה את ה'שדי'. אמנם יש שנהגו לחתוך בקלף כמש"כ בסעיף כו, אך מסתימת השו"ע והרמ"א